

6 Ecologische situatie

6.1 Inventarisatieopzet en gebiedsbeschrijving

De gemeente Scherpenzeel is voornemens de bebouwde kom van Scherpenzeel in zuidelijke richting uit te breiden. In de huidige situatie is de gewenste uitbreiding grotendeels bestemd als agrarisch gebied met landschappelijke waarde.

Deze ecologische quickscan is een eerste aanzet om inzichtelijk te maken welke mogelijkheden er zijn om de bestemming te wijzigen. Om een uitspraak te kunnen doen over het voorkomen van, dan wel het gebruik maken door, beschermde dier- en plantsoorten in het gebied, zoals vermeld in de Flora- en faunawet, Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn en Rode Lijsten, zal een inventarisatie uitgevoerd moeten worden. In dat kader is gebruik gemaakt van verspreidingskaarten (Natuurloket en SynBio-Sys) en terreinkenmerken. Om de hiaten in de informatie van de verspreidingskaarten op te vullen, is op 23 juni 2010 een veldbezoek gebracht aan het terrein. Er is gekeken naar planten en dieren, i.h.b. individuen, nesten, verblijfplaatsen en sporen van vogels, zoogdieren, amfibieën, reptielen en insecten.

6.1.1 Wettelijk kader

Het plangebied heeft geen beschermde status in het kader van de Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn of de Natuurbeschermingswet. Ook maakt het geen deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. Soortbescherming is op grond van de Flora- en faunawet van toepassing:

- Artikel 2 legt een zorgplicht op. Dat houdt in dat ingrepen zodanig worden uitgevoerd dat de beïnvloeding van de in het wild levende soorten planten en dieren minimaal is;
- Artikel 8 verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten;
- Artikel 9 verbiedt het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse dieren;
- Artikel 10 verbiedt het verontrusten van beschermde dieren;
- Artikel 11 verbiedt het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten of hopen van beschermde inheemse dieren; .
- Artikel 12 verbiedt eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Naast de algemene zorgplicht (artikel 2) geniet een aantal soorten een meer specifieke bescherming waarbij het beschermingsniveau afhangt van de mate waarin soorten kwetsbaar of bedreigd zijn. Op 23 februari 2005 is het 'Besluit houdende wijzigingen van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijzigingen van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen' (veelal kortweg aangeduid als AMvB artikel 75 Flora- en faunawet) van kracht geworden. Bij deze AMvB wordt er onderscheid gemaakt in een drietal beschermingsregimes:

Voor soorten van tabel 1 geldt een algehele vrijstellingsregeling; in deze tabel zijn de meer algemeen voorkomende soorten opgenomen; ten aanzien van deze soorten geldt wel de algemene zorgplicht als bedoeld in artikel 2 van de wet.

Voor soorten van tabel 2 geldt voor 'bestendig beheer en onderhoud' en 'bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen en inrichting' een vrijstellingsregeling indien gebruik gemaakt wordt van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode.

Zonder gedragscode is bij overtreden van verboden uit de Flora- en faunawet voor dit beschermingsniveau een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig.

De door de minister goedgekeurde gedragscodes mogen ook door anderen dan de indiener van die gedragscode worden toegepast. Voor zover nodig kan gebruik worden gemaakt van de gedragscode "Flora- en faunawet voor de bouw- en ontwikkelingssector".

Voor soorten van tabel 3 geldt in principe het vereiste van een ontheffing.

In tabel 3 zijn onder meer de soorten die bescherming genieten op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn opgenomen.

Indien er significante effecten optreden op soorten die in het gebied voorkomen en die op grond van de Vogel- en/of Habitatrichtlijn beschermd zijn is een passende beoordeling als bedoeld in art 6 van de Habitatrichtlijn aan de orde. Dit houdt in dat er sprake moet zijn van een in of bij de wet genoemd belang, dat alternatieven ontbreken en dat geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

(tabellen zijn niet bijgevoegd, maar kunnen worden opgevraagd.)

Naast de status als beschermde soort op grond van de Flora- en faunawet, kunnen soorten ook op een zogenaamde Rode Lijst staan omdat ze (zeer) zeldzaam en/of (ernstig) bedreigd zijn. Uit het oogpunt van zorgvuldig en duurzaam beheer is het noodzakelijk die soorten te ontzien en hiervoor mitigerende maatregelen te treffen. Indien hiertoe aanleiding bestaat zal daar in het advies op worden ingegaan.

6.1.2 Onderzoeksmethode

Iedere dier- en plantengroep heeft zijn eigen methode van inventarisatie om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de betekenis van het gebied voor de betreffende soort of groep.

Dit onderzoek is uitgevoerd in twee stadia. Het eerste stadium is in de vorm van een bureaustudie uitgevoerd. Hierbij is gebruik gemaakt van verspreidingsgegevens (zie bronnenlijst voor specificatie). Het tweede stadium is in de vorm van een veldbezoek uitgevoerd. Er is gekeken naar de aanwezige flora en fauna en naar de potentie van het gebied voor flora en fauna aan de hand van terreincondities. Ook populaties die in de omgeving voorkomen en middels migratie het gebied kunnen benutten zijn erbij betrokken.

Naar aanleiding van de resultaten kan worden aangegeven wat de actuele situatie is omtrent flora en fauna is en of nadere inventarisaties nodig zijn. Ook kan aangegeven worden of ontheffingen in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk zijn.

6.1.3 Gebiedsbeschrijving

Het onderzoeksgebied is gelegen ten zuiden van de bebouwde kom van Scherpenzeel. Dit gebied ligt niet in of nabij een Natura 2000 gebied. Ook ligt het niet in of nabij een Staatsnatuurmonument. De bodem van dit gebied bestaat voor het grootste gedeelte uit een Beekeerdgrond (pZg23) met grondwatertrap III. Een kleiner deel van de bodem is gevormd als een Laarpodzolgrond (cHn21) met grondwatertrap VI. De oude landbouwcultuur van deze streek is nog altijd zichtbaar aan de relatief kleinschalige verkavelingspatronen en de lijnvormige landschappelijke elementen zoals bomenrijen en houtwallen. De bebouwing bestaat voor het grootste gedeelte uit boerenerf bebouwing en woonhuizen.

De aangetroffen situatie is als volgt te omschrijven (met perceelnummer):

- 631 Begraafplaats (buiten het onderzoek gelaten)
- 632 Begraafplaats (buiten het onderzoek gelaten)
- 716 Volkstuinjes
- 1331 Onverhard fietspad over houtwal met aan beide zijden Zomer eiken en sloten
- 1625 Grasland en akker
- 1915 Weide met Walnotenbomen/huis kavel/volkstuinen
- 1960 Verharde weg met aan beide zijden Eiken (exoot) en sloten.
- 2349 Weide met knot Es op de perceelgrens
- 2547 Fundamenten van gesloopt gebouw met ruigtezone er omheen
- 2643 Onverhard paadje
- 2790 Gebouw en parkeerplaats begraafplaats (buiten beschouwing gelaten)
- 2791 Begraafplaats (buiten beschouwing gelaten).
- 2880 Extensieve weide met houtwallen
- 2881 Verhard fietspad met aan beide zijden Zomereiken en sloten
- 2976 Schoolgebouw
- 2977 Plantsoen
- 2978 Trapveldje met groene zoom
- 3018 Huis kavel met opslagloods
- 3019 Verharding/ruigte
- 16261 Speeltuin met groene zoom en sloten
- 16262 Hobbydieren weide en akker

6.2 Onderzoekresultaten

In deze paragraaf worden kort de bevindingen weergegeven die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen. Bij het Natuurloket is verspreidingsinformatie opgevraagd voor kilometerhok X:161 / Y:453 en voor X:161 / Y:454 waarbinnen het onderzoeksgebied ligt.

6.2.1 Flora

Bij het Natuurloket zijn geen soorten met Rode Lijst notering bekend binnen het kilometerhok 161-453. Voor kilometerhok 161-454 is 1 soort met Rode Lijst notering bekend en 1 sterk beschermde soort met Flora- en faunawet lijst 2+3 bekend. De volledigheid van de informatie voor beide kilometerhokken is goed. Een specificatie van de soorten is in deze fase niet voorhanden.

Tijdens het veldbezoek is op perceel 2880 de Brede wespenorchis (*Epipactis helleborine*) gevonden op locatie $x=161295/y=454395$. Deze soort staat vermeld in tabel 1 en is niet streng beschermd. De overige aangetroffen soorten zijn niet in de tabellen vermeld.

6.2.2 (Broed)vogels

Gezien de opbouw van het gebied zijn verschillende groepen vogelsoorten in staat om binnen de gebiedsgrenzen te broeden. Dit zijn voornamelijk vogelsoorten van (met enkele soorten als voorbeeld):

- weiden: Kievit en Wulp;
- struwelen: Heggenmus, Grasmus, Braamsluiper;
- erven: Steenuil, Turkse tortel, Huiszwaluw;
- bebouwde kom: Koolmees, Merel, Vink.

Alle (mogelijk) in het gebied broedende vogelsoorten zijn gelijk beschermd. Gezien de opbouw van het landschap met weiden, struweel, erven en ruigten, zijn er geschikte broedlocaties voor een relatief grote groep vogels. Tijdens het veldbezoek is er in een Knotwilg op de grens van perceel 2349 met perceel 2475 een spechtengat aangetroffen. De coördinaten van deze locatie zijn $x=161162/y=454250$. Het gat is geen volwaardig hol. Wel is aan te nemen dat er in de directe omgeving spechten verblijven. Tevens is de aanwezige bebouwing, in potentie, een geschikte locatie voor de vestiging van de Steenuil (*Athene noctua*).

6.2.3 Herpetofauna

Op basis van de terreinkenmerken is de aanwezigheid van reptielen en amfibieën zeer waarschijnlijk. Zo kunnen via het Valleikanaal soorten als de Ringslang (*Natrix natrix*) het onderzoekgebied intrekken. Bij het natuurloket is voor kilometerhok 161-453 1 voorkomende amfibiesoort bekend. Het gaat om een soort van lijst 1. Het onderzoek naar herpetofauna in dit kilometerhok is onvolledig. Een specificatie van de soorten is in deze fase niet voorhanden.

Tijdens het veldbezoek is in de percelen 1915, 1960, 2349 en 2880 de Bruine kikker aangetroffen. Deze soort staat vermeld in tabel 1. Verder zijn er geen amfibieën (of sporen daarvan) aangetroffen. Wel zijn voornamelijk de perceelranden in het gehele gebied geschikte habitat locaties voor deze soort.

Het Natuurloket heeft geen vermeldingen van reptielen voor kilometerhok 161-453.

Voor kilometerhok 161-454 zijn bij Natuurloket geen gegevens beschikbaar van amfibieën en reptielen omdat hier geen onderzoek naar deze groep is verricht. Tijdens het veldbezoek zijn er geen reptielen (of sporen daarvan) aangetroffen.

6.2.4 Zoogdieren

Gezien de structuur van de vegetatie in dit gebied, met bomenlanen, houtwallen en graalanden, is het zeer waarschijnlijk dat dit gebied vleermuissoorten herbergt. Als habitat is dit gebied geschikt voor gebouwde bewonende vleermuisen als Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*). Deze soorten verblijven normaliter in gebouwen en fourageren in de directe omgeving.

Ook voor (semi)boombewonende vleermuissoorten heeft dit gebied potentie. Zo komen in dit gebied de Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*) en de Watervleermuis (*Myotis daubentonii*) voor (Limpens, H., K. Mosterd & W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuisen). De open wateren ten zuiden van het onderzoeksgebied hebben tevens alle potentie om als foerageergebied van de Watervleermuis te fungeren. Er is tijdens het veldbezoek geen aandacht besteed aan deze nachttactieve fauna.

De verspreidingsgegevens voor zoogdieren laten voor kilometerhok 161-453 1 soort zien van Flora- en faunawet lijst 2+3 en 1 soort van de Habitatrichtlijn. De onderzoeksgegevens van zoogdieren voor dit kilometerhok zijn onvolledig.

Voor kilometerhok 161-454 zijn 3 soorten van Flora- en faunawet lijst 2+3, 3 soorten van de Habitatrichtlijn en 1 soort van de Rode Lijst bekend. Ook van dit kilometerhok zijn de onderzoeksgegevens onvolledig. Een specificatie van de soorten is in deze fase niet beschikbaar. ~~Tijdens het veldbezoek zijn sporen aangetroffen van Ree en Steenmarter. Van beide dieren zijn prenten gevonden. De waarneming van de reeën prent is gedaan op $x=161057/y=454148$ en de prenten van de Steenmarter zijn aangetroffen op $x=161615/y=454108$.~~

6.2.5 Ongewervelden

Het Natuurloket heeft voor kilometerhok 161-453 geen soorten uit deze groep gedocumenteerd. Het onderzoek naar deze groep is in dit kilometerhok onvolledig. Ook voor kilometerhok 161-454 zijn geen soorten gedocumenteerd. Er is in dit kilometerhok geen onderzoek naar ongewervelde dieren uitgevoerd. Tijdens het veldbezoek zijn alleen algemene soorten aangetroffen die geen vermelding in de tabellen hebben.

6.3 Toetsing Flora- en Faunawet en Natuurbeschermingswet

6.3.1 Algemeen

Sinds de inwerkingtreding van de AMvB artikel 75, 26 februari 2005, is de beschermde status van dieren en planten opgedeeld in 3 tabellen. De groep Vogels wordt niet specifiek aangegeven in de tabelverdeling. Uit jurisprudentie blijkt dat binnen het broedseizoen vogelsoorten getoetst moeten worden middels de uitgebreide toets (tabel 3). Buiten het broedseizoen kan worden volstaan met een lichte toets (tabel 2) indien de (eventuele) werkzaamheden verwonding of doden tot gevolg kunnen hebben.

Tabelindeling Flora- en Faunawet.

Tabel 1: Algemene soorten: algemene vrijstelling of ontheffing/lichte toets

Tabel 2: Overige soorten: vrijstelling met gedragscode of ontheffing/lichte toets

Tabel 3: Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB: vrijstelling met gedragscode of ontheffing/uitgebreide toets

6.3.2 Flora

Het Natuurloket maakt melding van 1 Rode Lijstsoort en 1 soort met Flora- en faunawet lijst 2+3 notering in kilometerhok 161-454. Tijdens het veldbezoek zijn echter geen soorten van de Rode lijst en lijst 2+3 aangetroffen. Wel is er een soort van lijst 1 aangetroffen. Het gaat hier om de Brede wespenorchis. Voor deze soort geldt bij verstoring een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling.

6.3.3 (Broed)vogels

Alle vogelsoorten zijn wettelijk beschermd. Een ontheffing voor deze diergroep is in de meeste gevallen niet mogelijk. Dit betekent dat het verstoren, verontrusten, doden en anderszins van vogels en nesten niet is toegestaan. Deze overtredingen zijn mogelijk door het uitvoeren van eventuele inrichtingsmaatregelen. Voor vogels geldt dat deze tijdens de broedperiode het meest gevoelig zijn voor verstoring. De rest van het jaar zijn zij flexibeler en is de kans op nadelige effecten door de werkzaamheden voor de individuen aanzienlijk minder. Hierdoor is het sterk aan te bevelen eventuele werkzaamheden buiten het broedseizoen te starten waardoor bij aanvang van het broedseizoen het verstoringseffect op vogels minimaal is. Globaal kan worden gezegd dat de broedperiode, voor de mogelijk aanwezige soorten, ligt tussen 15 maart en 31 juli. Er wordt echter in de Flora- en faunawet geen vaste periode gehanteerd voor het broedseizoen. Geldend is de aanwezigheid van een broedgeval op het moment van ingrijpen.

Extra aandacht in het gebied zal uit moeten gaan naar soorten die jaarrond op een locatie verblijven (uilen, spechten). Als er werkzaamheden aan of direct om gebouwen en bomen gedaan worden, zal eerst aanvullend onderzocht moeten worden of spechten dan wel uilen gebruik maken van die locatie(s). Het hierbij van belang te werken volgens de door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode "Flora- en faunawet voor de bouw- en ontwikkelingssector".

6.3.4 Herpetofauna

De aangetroffen Bruine kikker staat vermeld in tabel 1 van de Flora en Faunawet. Voor deze soort geldt bij verstoring een vrijstelling van artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet voor ruimtelijke ontwikkeling.

6.3.5 Zoogdieren

De onderzoekslocatie vormt een geschikt habitat voor verscheidene grondgebonden zoogdieren. Hierbij valt te denken aan soorten als egel, mol, bruine rat en kleine marterachtigen. Voor de meeste algemeen voorkomende soorten geldt in het kader van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling, waardoor een ontheffing bij verstoring niet noodzakelijk is.

Het onderzoekgebied vormt een geschikt foerageergebied voor vleermuizen. De bestaande bomen en bebouwing bieden de potentie om als verblijfplaats te fungeren. Het is aan te bevelen om de bebouwing en opgaande bomen, waaraan of nabij werkzaamheden worden uitgevoerd, te inspecteren op actuele aanwezigheid van vleermuizen. Verder zal in kaart moeten worden gebracht welke migratie routes door vleermuizen worden gebruikt en waar ze fourageren. Als er vleermuizen op locatie worden aangetroffen zal altijd een ontheffing moeten worden aangevraagd.

Voor de steenmarter geldt geen vrijstelling van de Flora- en faunawet. Tijdens eventuele aanvullende veldbezoeken ten behoeve van vleermuizen, kan de bebouwing eveneens worden geïnspecteerd op actuele aanwezigheid van de Steenmarter. Het hierbij van belang te werken volgens de gedragscode "Flora- en faunawet voor de bouw- en ontwikkelingssector".

6.3.6 Ongewervelden

Tijdens het veldbezoek zijn geen soorten aangetroffen die beschermd zijn via de Flora- en faunawet. Ook zijn er in andere seizoenen geen soorten te verwachten die bescherming van de Flora- en faunawet genieten. Aanvullend onderzoek ten behoeven van deze groep is derhalve niet nodig.

6.3.7 Consequenties tijdens eventuele bouwactiviteiten en de zorgplicht

Tijdens (eventuele) werkzaamheden is het mogelijk dat er nieuwe situaties worden gecreëerd voor dieren en planten om zich vestigen. Het verdient aanbeveling om bouw materiaal en eventuele gronddepots slechts korte tijd op te slaan. Hierdoor wordt voorkomen dat dieren en planten zich tijdens de werkzaamheden kunnen vestigen.

Voor alle dier- en plantsoorten, wel of niet beschermd, geldt de algehele zorgplicht.

6.3.8 Natuurbeschermingwet 1998

Omdat het onderzoekgebied niet in of nabij een Natura 2000 gebied ligt, is een vergunningaanvraag in het kader van de Natuurbeschermingswet niet aan de orde.

6.4 Noodzaak aanvraag ontheffing Flora- en faunawet artikel 75c

Indien de werkzaamheden worden uitgevoerd volgens de door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode "Flora- en faunawet voor de bouw- en ontwikkelsector", hoeft er voor Steenmarter, spechten en Steenuil geen ontheffing te worden aangevraagd, tenzij anders vermeld in die gedragscode (verwijderen van nestplaatsen Steenuil bijvoorbeeld). Als er vleermuizen op locatie worden aangetroffen zal altijd een ontheffing moeten worden aangevraagd.

Voor een volledige toetsing aan de Flora- en faunawet voor alle (mogelijk) aanwezige dieren en planten dienen enkele groepen nader te worden onderzocht, zie tabel 6-1.

Tabel 6-1: volledigheid onderzoek

<i>Soortgroep</i>	<i>volledigheid</i>	<i>aanbeveling</i>
<i>Flora</i>	<i>voldoende</i>	<i>geen</i>
<i>Vogels</i>	<i>onvoldoende</i>	<i>nader onderzoek naar spechten en steenuilen</i>
<i>Amfibiëën</i>	<i>voldoende</i>	<i>geen</i>
<i>Reptielen</i>	<i>voldoende</i>	<i>geen</i>
<i>Zoogdieren algemeen</i>	<i>onvoldoende</i>	<i>nader onderzoek naar steenmarter</i>
<i>vleermuizen</i>	<i>onvoldoende</i>	<i>nader onderzoek</i>
<i>Ongewervelden algemeen</i>	<i>voldoende</i>	<i>geen</i>
<i>Libellen</i>	<i>voldoende</i>	<i>geen</i>
<i>Vlinders</i>	<i>voldoende</i>	<i>geen</i>